

Slovenski dom

Štev. 214

V Ljubljani, četrtek 21. septembra 1939

Leto IV

Uradno stališče zahodnih velesil po zasedbi Poljske:

Anglija in Francija se bosta borili naprej do končne zmage

London, 21. sept. o. Predsednik angleške vlade Chamberlain je včeraj imel v poslanski zbornici govor, v katerem je razpravljal o poteku vojnih dogodkov, zlasti o zasedbi Poljske po rdeči vojski. V govoru je dejal:

»Ves svet spremlja z obžalovanjem boj poljske armade, ki se bori z neizmernim junaštvom naprej. Če Anglija in Francija nista mogli učinkoviteje pomagati Poljski, smo pa obvestili poljsko vlado, da bomo držali vse obveznosti do Poljske in nadaljevali vojno do končne zmage, ki bo spet dala oblast pravici. Anglija se bo bojevala do konca. Osvoboditi hočemo Evropo stalnega in splošnega strahu, kdaj bo kateri narod napaden. V tem boju ne bo ne nas ne Francozov ustavila nobena stvar.«

Pariz, 21. sept. o. Po včerajšnji seji francoske vlade je bilo izdano poluradno obvestilo, da je vlada sklenila izraziti poljski vojski in poljskemu narodu priznanje za junaški boj. Francija se bo s svojimi zavezniki vojskovala naprej do skupne zmage, ki naj spet vzpostavi spoštovanje pravice na svetu.

O teh sklepih poročajo še: Ni minilo niti 24 ur po Hitlerjevem govoru v Gdansk in že sta Francija in Anglija odgovorili nemškemu državnemu kanclerju. Tako razlagamo sklep francoske vlade in govor Chamberlaina v Londonu.

Sklep francoske vlade dokazuje, da je Francija odločena voditi vojno do končne zmage. S tem je ponovno potrjena francosko-angleška vzajemnost. Chamberlain je v svojem govoru ugotovil, da se po Hitlerjevem govoru

položaj ni spremenil, in da ostaneta Anglija in Francija zvesti obveznostim do Poljske. Francija in Anglija bosta boj nadaljevali.

Chamberlain je pravilno ocenil nemško dokazovanje, ki gre za tem, da razdruži zapadni velesili. Chamberlain je pri tem porabil italijanske objavljene listine. Chamberlainov odgovor je šel za tem, da se enkrat za vselej naredi konec berlinskemu prizadevanju, ki jih Hitler vodi, da bi se Francija in Anglija odpo-

vedali vojni akciji, ki jo Hitler smatra po zasedbi poljskega ozemlja po nemških in sovjetskih četah kot vojno brez razloga. Hitler ve, da čas dela za zapadne demokracije. Ista razlika se vidi med nemško propagando in skromnimi uradnimi angleškimi informacijami. To je znamenje, da odločujoči nemški krogi ne skrivajo, da je blokada postala že sedaj zelo uspešna. Gotovo je, da je doslej bilo potopljenih sedem nemških podmornic.

Priprave za nevtralnostno zvezo med Italijo, Jugoslavijo in Grčijo

Rim, 21. sept. o. Sestanki italijanskega ministra Ciana z diplomatskimi zastopniki velesil in drugih evropskih držav, pričajo, da misli Italija v kratkem storiti nove korake za skrajšanje vojne, za sklicanje mednarodne konference, ki naj reši vsa važna vprašanja in za sklenitev miru v Evropi.

Če bi — kakor prča angleška in francoska volja, voditi vojno do zmage nad Nemčijo — to prizadevanje ne rodilo uspeha, bo Italija skušala vojno omejiti. To ho storila s tem, da ojači položaj nevtralnih držav, zlasti tistih, ki jim je kakor Italiji na tem, da Sredozemsko morje, srednje ter jugovzhodne Evrope ter Balkana ne zadene vojna.

S tem delom je Italija že začela in bo skušala ustanoviti zvezo nevtralnih držav, kateri bi se pridružile Italija, Jugoslavija in Grčija ter morebiti tudi Madžarska in Rumunija.

Pogajanja med Grčijo in Italijo so napredovala toliko, da sta sklenili obe državi prenehati z napol sovražnim stanjem, kakor je vladalo na albansko-grški meji že od Velike noči, ter sta včeraj uradno sporočili, da sta z meje odpoklicali vse svoje čete.

Če se bodo italijanska prizadevanja uresničila, potem je treba pričakovati, da bo vojna s svojimi grozotami Balkanu, Italiji in Sredozemskemu morju prizanesla.

Varšava se brani naprej

Poveljstvo varšavske obrambe sporoča o zavrnjenih hudih nemških napadih

Varšava, 21. sept. o. Danes dopoldne je varšavska postaja objavila, da se mesto Varšava še vedno s uspehom brani pred napadalci. Nemški poskusi, da bi predrl v mesto na vzhodu in v predmestju Pragi, so bili brez uspeha. Poljske čete so ta napad zavrnile in sovražniku prizadale večje izgube.

Davi so nad Varšavo letela trikrat nemška letala in bombardirala mesto. Poljski so sestrelili sedem nemških letal. Nemška artiljerija pa s svo silo obstreljuje mesto in je pobila mnogo civilnega prebivalstva. Varšavski radio poroča, da se Poljski še vedno branijo pri Kutnu in Lovicah.

Radio Varšava 2 sporoča, da je bila Varšava včeraj popoldne močno bombardirana in da je število žrtev veliko. V predmestju Pragi se boji nadaljujejo. Vest poljskega radia pravi dalje, da je nemška vojska navzlic umiku poljskih čet imela velike izgube v moštvu in materialu. Na Poljskem je še vedno več središč odpora, od katerih je Varšava najvažnejše. Prestolnica zaupa junaštvu in moči svojih vojakov. Silo je mogoče odbiti samo s silo.

Poveljstvo obrambe Varšave je ponoči sporočilo: Naši oddelki so zahodno od neposrednih predmestij Varšave ter na severnem oddelku po boju na bajonet utrdili svoje položaje. Komjenica je sodelovala v boju ter ujela več nemških motoriziranih oddelkov. Pred predmestjem Obote so naše čete odbile sovražnikov napad ter zajele 3 težke in 7 lahkih strojnih pušk. Morala naših čet je odlična. Nemška letala so danes trikrat bombardirala Varšavo ter porušila muzej, ostanek kraljevega dvorca, akademijo za telesno vzgojo ter številna druga poslopja v središču mesta.

Varšavski župan Stražinski, ki je mnogo naredil za napredek Varšave, je imel enoči po radiu govor, v katerem je obrazložil škodo, ki jo je imela Varšava od včerajšnjega bombardiranja. Dejal je, da je zgodovinski kraljevi dvor v ruševinah in da je ostal od njega samo še zid v gosktem slogu. Narodni muzej, Dom umetnosti, šole, tuja poslastišva, nebotičnik na Napoleonovem trgu ter številna druga poslopja so popolnoma porušena. Ljudskih žrtev je na stotine. Navzlic

temu vojna ni končana. »Prosim Boga, da nam vrne ono, kar nam pripada, in da kaznujemo sovražnika. Mi odgovarjamo na vse to z besedami, ki jih je danes izgovoril Chamberlain. Če pred vojno smo vedeli, kake težave nas čakajo. To ve poljski narod tudi sedaj, toda prepričan je, da bo izšel iz vseh bojev kot zmagovalec. Dan zmage se približuje. Pot je mogoče dolga, toda zmaga je zagotovljena. Varšava in vsa Poljska bosta nadaljevali boj, ker sta prepričani o pravičnosti stvari, za katero se borita ter o končni zmagi.«

Poljska vlada in poveljništvo vojske - internirana na romunskem ozemlju

Vlada se ne more preseliti v Francijo

Bukarešta, 21. septembra. m. V Rumunijo še vedno prihajajo novi poljski begunci. Oblasti so civilnim beguncem sporočile, da lahko nemoteno nadaljujejo pot skozi Rumunijo v katero koli tujo državo. Pač pa morajo vojaki ostati v Rumuniji. Časopisje objavlja tudi podatke, kako je bilo sporočeno Mosckickemu in članom poljske vlade, da so jim določeni posebni kraji za bivanje v Rumuniji. Mosckicki, Rydz Smigly in člani vlade so se približali v Rumunijo v avtomobilih ter se nastanili v palači guvernerja Bukovine. Mislili so, da bodo

takoj nadaljevali svojo pot v Francijo. Kmalu nato pa je prišel k njim rumunski polkovnik, katerega je bila poslala romunska vlada, in jim sporočil, da je že pripravljen poseben vlak, s katerim se bodo odpeljali v notranjost države in se nastanili v krajih, ki jih jim je določila za bivanje romunska vlada. Maršal Rydz Smigly in zunanji minister Beck sta protestirala proti temu, toda romunska vlada je ostala pri svojem sklepu, katerega je sprejela, zlasti iz bojazni, da ne bi mogla Nemčija očitati, da ni nevtralna.

Nemško-sovjetski vojaški posveti v Moskvi za razmejitev na Poljskem

Sovjetska vojska je zasedla petrolejsko ozemlje v južni Galiciji

Moskva, 21. sept. o. Sem je dospelo nemško vojaško odposlanstvo, ki se bo s sovjetskimi zastopniki posvetovalo za določitev razmejnih črt med sovjetskim in nemškim zasedenim ozemljem. Upajo, da bo glede tega v kratkem sklenjen sporazum, ki bo onemogočil razne neprijetne dogodke. Pri posvetovanjih v Moskvi bodo uredili razna tehnična vprašanja, ki se nanašajo na obveščanje med nemškimi in sovjetskimi vojniki. Nemško odposlanstvo vodi general Koestrink, ki je že prej dopotoval v Moskvo, da bi bil v pomoč nemškemu vojaškemu atašeju.

Kovno, 21. sept. Reuter: Tukaj trdijo, da je

med Nemčijo in Sovjetsko Rusijo že določena demarkacijska črta glede delitve Poljske. Rusija bo dobila ozemlje za črto Vilna-Bjalistok-Brest-Litovsk in Lvov, s tem, da bodo imenovana mesta pripadla Rusiji.

Kovno, 21. sept. o. Ruske čete so vkorakale v Lvov in bo to mesto ostalo tudi v sovjetskih rokah. Ker so sovjetske čete okupirale vso mejo med bivšo Poljsko in Rumunijo, je ostal le še majhen pas prost, po katerem beže begunci na Madžarsko. Kakor zatrjujejo poročila, so sovjetske čete zavzele že vsa polja petrolejskih verlicev, ki so jih prvotno menili za sestiti Nemci.

Turčija naj posreduje pri Sovjetih

da ne bi z morebitnimi novimi vojaškimi koraki ogrozili Rumunije in Balkana

Bukarešta, 21. sept. m. Turški zunanji minister Saradzoglu je odložil svoje potovanje v Moskvo za en dan, ker hoče prej dobiti točno poročilo o položaju v Rumuniji in na romunsko-sovjetski meji ter točna poročila o vseh perečih vprašanjih na Balkanu.

V zvezi s tem je turški zunanji minister včeraj sprejel romunskega poslanika, ki mu je pojasnil, kakšno razpoloženje vlada do zadnjih dogodkov pri romunskih voditeljih. Romunski poslanik je tudi prosil ministra, naj pri svojih posvetovanjih v Moskvi zastopa tudi Romu-

nijo in njene koristi.

Ta romunska zaskrbljenost ima razlog v dejstvu, da se širijo od raznih strani vesti, po katerih naj bi Sovjetska Rusija nameravala za šestih baltičskih držav in vdreti v Rumunijo. Zaradi tega da je zbrala ob svoji zahodni meji toliko vojske.

Potovanje turškega zunanjega ministra v Moskvo naj bi poleg vsega drugega služilo tudi namenu, dobiti od Sovjetske Rusije zagotovilo, da ne bo poskušala nadaljevati s prodorom na zahod, zlasti ne proti Balkanu.

Položaj na zahodnem bojišču

Pariz, 21. sept. Zadnje francosko vojno poročilo se glasi: Aktivnost topništva na raznih delih bojišča. Nemška in francoska letala so stopila večkrat v borbo. Eno sovražno letalo je bilo sestreljeno, ter je padlo na našo stran.

Predsednik francoske vlade Daladier je imel včeraj popoldne sestanek z angleškim vojnim ministrom Horom Belisho. Nato je bila seja, ki so ji prisostvovali: načelnik francoskega generalnega štaba Gamelin, načelnik štaba letalstva Colson, general Tetu, admiral Darlani, državni podtajnik zunanjega ministrstva Champetier de Ribes ter ravnatelj Daladierovega kabineta Coulondre.

General Brauchitsch, vršilatelj Glavnega poveljnika nemške vojske general Brauchitsch je prispel sredi ob 17 na zahodno bojišče. Sestal se je z več višjimi poveljniki ter nato obiskal nekatere edinice v prvi bojni črti.

General Brauchitsch bo prevzel sam vodstvo operacij na tem bojišču, kjer pričakuje Nemci v kratkem hudega sunka in zbirajo močne oddelke ob belgijski in luksemburški meji, da bi preprečili napad angleške in francoske vojske čez to ozemlje, ali da bi morda sami tod vdrl v Francijo.

London, 21. sept. Predsednik angleške vlade je v svojem včerajšnjem govoru dejal, da je angleška mornarica zdaj uničila sedem nemških podmornic in dosegla več uspehov kakor v vseh štirih letih svetovne vojne skupaj.

Zaloigre poljskih beguncev

Černovice, 21. septembra. AA. Havas: Ena od tragičnih dogodkov vojne so doživljali 800 poljskih beguncev, ki so bežali iz Krakova in Katowic. Skupina 400 beguncev je bežala skozi več krajev, ki so bili bombardirani ter je pri tem imela številne žrtve. Prispela je nato do Vile pri Sandomiercu toda ni mogla čez reko, ker so Nemci že zasedli mostove. Drugi skupini, ki je istotako štela 400 oseb, med njimi mnogo žensk in otrok, se je poskušalo priti čez Vislo po nekem mostu, ki ga Nemci še niso bili zasedli. Ta skupina je po 15 dnevih hoje prispela v Luck. Ker so Nemci presekali pot proti severu in jugu, se je napotila proti vzhodu. Eni so dospeli v Tarnopol, drugi v Cortkov. Tu so srečali sovjetske čete, ki so prišle z vzhoda. Niti eden imenovanih beguncev ni prišel do romunske meje. Bivši češki poslanik v Varšavi, Slavik, je stopil v zvezo z vlado v Moskvi ter zahteval osvoboditev teh beguncev.

Ob snočnji oddaji londonskega radia v poljski je poljski veleposlanik v Londonu dajal pogum branilcem Varšave. »Vedite,« je dejal poslanik, »da vaša žrtev ne bo zastoj. V daljnem mestu Londonu razumejo popolnoma, kaj hočete povedati. Vaša žrtev kaže pot k zmagi. Vojske Anglije, Francije, Kanade, Avstralije, Nove Zelandije, Indije in Alrike vam prihajajo na pomoč. Naši zavezniki se borijo ob Renu, v Franciji pa se oglašajo nova poljska vojska. Čast branilcem Varšave. Živela Poljska!

Angleži so ujeli nemški veliki parnik „Bremen“?

London, 21. sept. Reuter. Trdovratno se vzdržujejo vesti, da je včeraj zgodaj jutraj več angleških vojnih ladij pritrlo v neko angleško pristanišče največje nemško čezmorsko ladjo Bremen. Kje so angleške vojne ladje »Bremen« ujeli, ni nič znanega. Uradno angleška vlada teh vesti ni potrdila, prav tako pa tudi ne zanikala.

Nemška vlada uradno zanikuje vse vesti o nemirih na Češkem

Berlin, 21. sept. o. Nemška vlada uradno zanikuje, da bi bilo prišlo do kakih uporov in nemirov na Češkem, Moravskem in na Slovaškem. Te vesti so zadnje dni sporočale v svet angleške in francoske radijske postaje, ki so trdile, da so se nemiri začeli že 17. septembra z velikimi delavskimi demonstracijami v Pragi, nakar je prišlo do spopadov, zlasti v Pragi, Pardubicah, Plznu, Taboru, Piseku, Brnu in drugod. Razen tega so Angleži poročali, da se je na Slovaškem v Žilini ter v Ružomberku in Trenčinu uprlo okoli 15.000 vojakov in da slovaška splošna mobilizacija ne poteka v redu. Po angleških poročilih naj bi bilo prišlo na Češkem, Moravskem in Slovaškem do več tisoč aretacij in nekaj sto usmritev. Nezadovoljnejši naj bi po teh vesteh poškodovali več železniških mostov, cest in železnice, uničili več tovarniških skladišč in poškodovali razne naprave v škodovih orožarnah.

Nemška vlada vse te vesti najodločneje zanika in pravi, da je položaj na Češkem in Moravskem miren ter docela normalen. Angleška poročila so po nemški izjavi čisto propagandne izmišljotine.

Dr. Göbbels bo govoril

Berlin, 21. septembra. m. Propagandni minister dr. Göbbels bo danes sprejel tuje časnikarje in jim dal izjavo o zadnjih dogodkih. To bo prva izjava dr. Göbbelsa, odkar je Nemčija v vojnem stanju. S tem hočejo Nemci izpodbiti vsa tuja poročila, da je dr. Göbbels v nemilosti, v katero naj bi bil padel zaradi tega, ker je nasprotoval vojni s Poljsko.

Nemško uradno poročilo naznanja konec vojne na Poljskem

Berlin, 21. septembra. o. Nemški general in vrhovni poveljnik vzhodne armade v. Brauchitsch je snoči na kratko sporočil po radiu, da je vojna na vzhodu končana ter poljska armada razpršena.

»Deutscher Dienst« razlaga poročilo vojne komande po odporu poljske armade ob Bzuri, ki je trajal en teden. Poljski so se morali končno udati. Ujetih je bilo 105.000 mož, kar pomeni, da je bila to ena največjih bitk. Poljska vojska, uničena v loku Visle, je štela 9 divizij, kar je od njih še ostalo, je obkoljeno v Varšavi. Ko je tako uničila sovražno vojsko, drži sedaj nemška vojska črto, določeno v sporazumu s sovjetsko Rusijo, katere čete bodo zasedle Ukrajino in Belo Rusijo. — Nemške čete, ki so doslej operirale v teh pokrajinah, so torej sedaj svobodne in se lahko uporabijo za druge namene. Medtem ko so nemške čete imele prav majhne izgube, je število mrtvih in ranjenih na poljski strani ogromno.

Nemška diplomatsko politična korespondenca piše o namenu Anglije, izkoristiti boj za Varšavo v propagandne namene. Obzirnost Anglije do sovjetskega vdora dokazuje, da Angliji ne gre za Poljsko, vendar pa hoče usodo Poljske izko-

ristiti v svoje vojnopropagandne namene. Anglija gre molče čez vse zločine, ki so jih zagrešili Poljski proti Nemcem, nemškim ujetnikom in ranjenim. Na drugi strani pa stalno naglašajo krutost Nemcev na Poljskem. Ves svet ve, da se je nemško vrhovno poveljstvo trudilo ublažiti trpljenje Varšave in njenega prebivalstva. Nemške čete se popolnoma držijo odredb, ki jih Anglija smatra za človekoljubne. Ko angleške radiopostaje hujskajo prebivalstvo Varšave, naj še dalje vztraja, dasi se nahaja v žalostnem položaju, potem je jasno, da Angleži smatrajo ta odpor kot neobhodno potreben za svojo propagando. Dasi se je vedelo, da angleške garancije ne morejo nikdar biti uspešne, je vendar vojna propaganda v Angliji uporabljala poljski narod, da je dosegla vojno. Istotako je nezaželeno, da Anglija izkorišča mesto kot je Varšava ter izmučeno prebivalstvo kot material za propagandni film, ki ga bodo prikazovali v New Yorku. Tujina in ameriški narod imata dovolj možnosti, da o tem razsodi. Na ameriškem narodu je, da se ne pusti zavesti in sprejeti sklepe, katerih posledice bi bile nedogledne.

Važni sklepi vlade

Družine vojaških vpoklicancev dobe državno podporo - Živina se bo kmetu plačala

Belgrad, 20. sept. m. Pod predsedstvom predsednika vlade Dragiša Cvetkovića je bila danes seja ministrskega sveta, ki je trajala od 11 do 2 popoldne. Po končani vladni seji je časnikarje sprejel minister brez listnice dr. Konstantinović ter jim sporočil vse sklepe, ki so bili sprejeti pri seji.

Ministrski svet se je na seji počel z raznimi vprašanji, predvsem gospodarskimi. Tako je v načelu sprejel načrt uredbe o pobijanju draginje ki ga je izdelal in predložil minister za socialno politiko in ljudsko zdravje dr. Budisavljević. Uredba obsega celo vrsto predmetov, katerih cene bodo kontrolirane. Pod to uredbo bodo spadale vse življenjske potrebščine, jedila, pijače, za tem hrana za živino, obleka, obutev, kurjava, razsvetljava, poljedelsko orodje in sredstva za poljedelsko proizvodnjo, pogonski material, gradbeni material, stanovanja in lokali ter vse vrste predmetov, ki so potrebni ter ne predstavljajo razkošja.

Na predlog finančnega ministra dr. Šuteja je ministrski svet v načelu sklenil, da se cena soli zniža, in sicer cena živinski soli od 125

din na 50 par, cena soli za ljudsko prehrano od 250 na 150 din, morda celo na 1 din. O tem bo prihodnje dni izdana posebna uredba. Efekt tega znižanja bo znašal okoli 160 milij. din v korist konsumentov; v primeru, da se bo cena soli znižala na 150. V primeru pa, da se bo cena soli znižala na 1 din, bo pa efekt v korist naroda znašal okoli 200 milij. din.

Ministrski svet je nadalje sklenil, da bodo družine obveznikov, ki so pozvani na vojaške vaje in ki nimajo sredstev za vzdrževanje, dobile potrebno državno podporo.

Ministrski svet se je postavil tudi na stališče, da se prav tako vsem poljedelcem, ki bi morali oddati svojo živino na razpolago vojski, vsa ta živina plača.

Končno je ministrski svet na predlog notranjega ministra Mihalovića sprejel uredbo, s katero bo lahko odstavljali občinske odbore in predsednike občin, odnosno postavljali komisarije za mesta Belgrad, Zagreb in Ljubljano. Za banovino Hrvatsko bo oblast namesto notranjega ministra izvrševal ban banovine Hrvatske.

Ljubljana od včeraj do danes

Ljubljana, 21. septembra.

Na današnji prvi jesenski dan se je Ljubljana prebudila v hladnem, meglenem jutru, v katerem je bilo živo občutiti otožno nastojenje tega letnega časa. Jesen leta 1939, za katero je bilo izgovorjenih toliko pomembnih in žalostnih prerokb, je nastopila. Žal, so se te prerokbe uresničile in tako nam letošnja jesen prinaša mnogo, mnogo tega, kar nas navdaja z bojaznijo in zaskrbljenostjo.

Ljubljanska kronika prvega jesenskega dne je pusta in prazna, kakor je bilo pusto in prazno današnje jutro. Ne veseljih, ne žalostnih dogodkov ni, da bi jo poživljali.

Jesenska sezona tatov

Tudi za prijatelje tuje lastnine pomeni jesen spremembo. Tatili in zmikavci se vržejo jeseni zlasti na plašče, dežnike in druge takšne predmete, ki jih puščamo po čakalnicah, hodnikih in predsohah. Ljubljanski policiji sta bili že prijavljeni dve tatvini jesenskih plaščev. Tako je juristu Zoranu Polihu odnesel nekdo iz čakalnice zdravnika dr. Volavskega 600 din vreden zelenkasti plašč, v pisarni Trgovske bolnišnice blagajne v Gajevi ulici pa je izginil rjavkast letni plašč uradniku Bogomilu Lovšinu. Vsem, ki imajo plašče, priporočamo, da pazijo nanje.

Smolo je imel 35-letni brezposelni delavec Lojze Brodar iz Moravč. Menda nima v redu prebave, kajti mož si je zaželel kisle vode. V gostilni Banko na Šmartinski cesti so imeli na dvorišču zloženih več zabojev kisle mineralne vode. Možakar si je položaj dobro ogledal, nato pa brezbržno odkorakal na dvorišče, pograbil zaboj in si ga naprtil na rame. Prav tako brezbržno, kakor je prikoral, je hotel tudi odkorakati. Toda uslužbenec g. Banka so ga opazili in pričelo se je preganjanje. Možakar je nekaj časa tekel z zabojem na rami, toda s takšnim bremenom ni mogel dolgo vzdržati. Zato ga je vrgel na tla se tako olajšan spustil v pospešeni beg. Toda zasledovalci so bili že tako blizu, da mu tudi to ni pomagalo. Uletel so ga in izročili stražniku. Policija je dognala, da ji je padel v roke že star znanec, ki je že najmanj petnajstkrat bil za jetniškimi zapahi.

Iz hiše na Zaloški cesti

V ljubljansko bolnišnico je prišlo od včeraj do danes iskat pomoči več ponesrečencev: Z vročo smolo sta se polila delavca Brojan Tone in Vrhovnik Stane v usnjarni »Indoplaz« v Ljubljani. Utrpela sta precej hude opekline. Bizjak Marijo, delavko v tovarni Vidmar v Saviljah, je do nezvesti udaril konj. S stola je padel in si zlomil roko Peršič Franc, sin mizar. pomočnika iz Rudnika pri Ljubljani. Po glavi je udaril konj Frelia Petra, delavca v gostilni »Lev« na Gosposvetki cesti. Zidarskemu delavcu Moletu Ivanu iz Loga pri Vrhniki je padla na glavo iz precejšnje višine opeka.

Nova konjunktura beračenja

Cez poletje je bila Ljubljana v glavnem rešena prehudega navala beračev, med katerimi je bilo seveda največ delomrznežev. Kdor je hotel delati, je lahko z malim trudom našel delo, in tako so čez poletje prosjačili le takšni, ki so res potrebni, in pa najhuje delomrzneži. Zadnje dni pa je v prosjačenju po ljubljanskem mestu nastal preokret. Na kljube po ljubljanskih stanovanjih so pričele pritiskati ženske, ki so izbrale nov rekvizit, s katerim apelirajo na usmiljena srca. Plaho ti dopoldne potrkna na vrata in ko gre gospodinja odpre, opazi navadno čedno oblečeno žensko, ki se globoko prikloni in spregovori: »Gospa, ali imate morda kakšno delo zame? Nasekala bi drva, pomila posodo, posnažila pod ali kaj podobnega!« Gospa ji nato seveda odgovori, da ta dela opravi

Vinjen utonil v mrzli Dravi

Maribor, 20. septembra.

Pri Sv. Ožboltu pri Mariboru je utonil drvar Franc Radulič, star 62 let. Sam je zakrivil svojo nesrečno smrt, ker se je šel vinjen kopat v mrzlo reko. Radulič se je rad bahal s svojo korajžo pri plavanju ter je vedno dejal, da se v Dravi ne ustraši nobenega mladega plavca. Ko se je nekoliko napil, se je spet bahal pred svojimi tovariši ter jih silil, naj se gredo z njim kopat. Bilo je okrog poldneva ter se sijalo sonce precej toplo. Drava pa je bila zaradi požnega poletja in nalivov narasla in ledeno mrzla. Tovariši so ga svarili, naj se ne ba, naka jim je odgovoril: »Kaj boste vi, Dravo bolje poznam kakor kdor koli!« Nato se je slekel ter zaplaval po toku. Komaj pa je priplaval kakih 7 metrov od brega, že je začel klicati na pomoč ter je izginil pod površjem. Ljudje so prihiteli ter ga začeli iskati s čolnom, potegnili pa so ga ven šele čez nekaj časa več sto metrov nižje od mesta, kjer je izginil. Bil je že mrtev ter mu tudi umetno dihanje ni več pomagalo.

kar sama ali pa, da ima postrežnico. Prosjakinja pa nato koj ubere drugo struno: »No, gospa, pa mi dajte kakšen dinarček. Sama sem, imam 5 otrok, mož pa je poklican k vojakom...« Takšen apel seveda ne more ostati brez učinka, zlasti če, ako prosjakinja navede v dokaz nujne potrebe še večje število potomstva. — Takšnih primerov je zadnje dni čedalje več in od novega načina prosjačenja si obetajo dobre konjunktore vse poklicne beračice. Ni treba menda posebej naglašati, da je med prosjakinjami, ki se poslužujejo zgoraj navedenega apela na usmiljena srca, prav malo ali pa nič takšnih, katerih tarnanje bi bilo upravičeno. Resnično stisko onih družin, ki so jim hranitelji poklicali k vojakom, izrabljajo poklicne beračice.

Seja izvršilnega odbora MJRZ

Belgrad, 21. sept. m. Te dni je zboroval v Belgradu izvršilni odbor MJRZ. Odbor je razpravljal o položaju ter sprejel sklep, da mladina JRZ pozdravlja narodni sporazum med Srbi in Hrvati. Z ozirom na nov politični položaj pa naroča odbor svojim podrejenim organizacijam, naj še bolj poživijo delo v svojih vrstah.

Med ameriškim Slovenci

Državni izpit za javnega računskega izvedenca je napravil z uspehom Slovenec Charles Widmar iz Clevelanda. Widmarjevi so prišli že pred leti v Cleveland iz južnega Illinoisa. Nadarjeni fant je nadaljeval svoje študije v East High Fenn kolegiju in potem na Cleveland kolegiju. Tako je sedaj napravil izpit v starosti šele 26 let, kar je nekaj izrednega. Navadno se doseže ta častna stopinja šele s 30 ali 35 letom in še v tej starosti so redki, ki prestanejo izpit prvič ko stopijo pred državno komisijo.

V Elkhardu v Indiani je umrl Joe Grac v starosti 59 let. Doma je bil iz Velike Lake na Dolenjskem, po domače Grhčev Jože. Tukaj zapušta soprogo, štiri sinove in eno hčer.

V Calumetu, Mich. je umrl Jožef Mihelčič v starosti 72 let. Tukaj je živel nad 50 let ter zapušta ženo in šest odraslih otrok, ki so večinoma v Detroitu in drugod.

V Jolietu Ill. je umrla Neža Horvat 915 N. Broadway. Zapušta enega sina in tri hčere.

V Imperialu Pa. je umrl rojak Janez Guzel, star 57 let. V Ameriki je bival 29 let. Doma je bil iz Gorican, župnija Preska-Medvode na Gorenjskem.

V Chicagu, Ill. je umrla Franciška Ulgar, ki je bivala na 1836 West 47th St., Cicero, Ill. Doma je bila iz Kamnika na Gorenjskem in je bila stara 67 let.

V Rock Springsu, Wyo. se je v premogovniku smrtno ponesrečil rojak Frank Stefic, star 59 let. Doma je bil v Boštaju na Dolenjskem in je bival v Ameriki 32 let. Zapušta ženo, sina in dve hčeri.

V Girardu, O. je umrl nagle smrti rojak Peter Jerič v starosti 60 let. Pokojni je bil doma iz Mokronoga na Dolenjskem in zapušta sina in tri hčere.

V Soudanu, Minn. je umrl Anton Zobeč v starosti 62 let. V Ameriki je živel okoli 37 let. Zapušta ženo in brata.

V Clevelandu O. je umrl Franc Valenčič v starosti 47 let. Doma je bil iz vasi Javorje-fara Hrušica, občina Novi grad na Primorskem. Zapušta ženo, sina, tri brate, sestro in več sorodnikov.

V gostilno, v kateri je bilo polno ljudi, je udarila strela in omamila tri ljudi. V Kordunu pri Karlovcu je pred dvema dnevnoma divjala strašna nevihta. Mnoge kmete je presenčila na polju in so se zatekli v bližnjo gostilno. Ker je dež lil kar naprej, so vsi ostali v gostilni. Pozno zvečer pa je strela nenadoma udarila v hišo in zažgala streho. Trije med gosti so padli omamljeni na tla. Vaski učitelji, ki se je med njimi mudil, je sicer poskušal z umetnim dihanjem, pa ni imel dosti uspeha. Kmalu nato so jih odpeljali v karloško bolnišnico, kjer jih bodo poskušali ohraniti pri življenju.

Zadnje cigareto si je prižgal, preden mu je vlak odrezal glavo, 20 letni Josip Kovač iz Somborja. Iz bove katerega vzroka je fant sklenil končati svojo življenje. Šel je na železniško progo in se vlegel na tir. Še prej pa si je prižgal cigareto in tako čakal na vlak. Ker je bila noč, strojevodja ni videl obupanca, ko so Kovača našli vsega razmeščenega, so videli, kako je krčevito držal v roki zadnjo cigareto, ki jo je pred smrtjo prižgal.

Nenavadno srečanje s tremi medvedi je imel zaljubljeni par v gozdu blizu Sarajeva. Ko sta se sprehajala po gozdnih stezi, sta se pred njima nenadno pojavila dva večja medveda in njun mladič. Medveda sta nekaj časa gledala preplašeni par, potem pa sta jo mahnila nazaj v gozd. Mladič pa jo je primahal do preplašenih zaljublencev in se jima motal med nogami. Kmalu pa sta stara prišla nazaj in odvedla mladiča s seboj.

Pod udarom kazenskega paragrafa

Ljubljana, 21. septembra.

Monotono se vrste pred malim kazenskim senatom razprave. V veliko dvorano prihajajo mali ljudje. Mnogo razprav je bilo priloženih. Razlogi so bili različni, ker so bili nekateri obtoženci zadržani zaradi nepričakovanih okolištin. Drugače pa senat izreka sodbe, ki upoštevajo vse olajševalne okoliščine. Pred okroglim sodiščem je sedaj prav mnogo razprav zaradi malomarne in neprevidne vožnje po znamenit avtomobilskem paragrafu.

Sekira in kol

Pred sodnike je stopil krepki Jože, mizar, ki pomočnik, ki je prav hud in takoj prime za kol, da brani svojo fantovsko čast. Doma je tam nekje na Gorenjskem od šmarne gore naprej. Letos 23. maja je v Stražišču na Kranjski kuhinjskim nožem ranil gostilničarja Kriznarja pod levo lopatico v rebra in je nož poškodoval tudi pljuča. Jože je priznal, izgovarjal pa se je, da je bil popolnoma pijan in da ni vedel, kaj dela. Zdravnik dr. Fajdiga je označil hudo poškodbo za smrtonosno. Poprej se v začetku februarja letos je udaril s kolom po glavi za desnim ušesom posestnikovega sina Pavla Eržena ml. iz Zgor. Bitnja. Prebil mu je lobanjo in je dobil Eržen pretres možgan. Tudi ta poškodba je bila smrtonosna. Bilo je to ponoči. Lahko je Jože poškodoval tudi njegovega očeta. Tudi v tem slučaju je obtožen zaradi težke telesne poškodbe. Jože je bil dalje obtožen, da je nekemu gostilničarju sunil steklenico likerja. In s tem je zakrivil prestopke tatvine. Jože Vehovec se je zaradi poškodbe Pavla Eržena ml. zagovarjal s silobranom, trdeč, da je mladi Eržen šel nad njega s sekuro in ga hotel posekati. Izbiti mu je hotel iz rok sekuro, pa ga je po nesreči udaril za tilnik. Razprava je bila prekinjena in bo prihodnji teden nadaljevanje.

Zaradi gozdnega požiga kaznovan

Posestnika sin Janez Trpin je krepak gorenjski fant. Letos spomladi 14. aprila je snažil veliko senožet na Starem vrhu nad domačo vasjo Smoljevo, okraj Skofja Loka. Razno dračje, navlako in suhljad je zmetal na kup, ki ga je nato proti večeru zažgal. Ko je kup pogorel, je odšel domov, ne da bi žerjavico posul s prstjo. Žerjavica je začela tleti in vnela se je nato suha trava. Gorelo je naprej in požar je nato zajel bližnje gozdne parcele. Pihal je veter, ki je gozdni požar še bolj podpiral. Mnogo škode na gozdnem drevju, na senu, spravljemem v senikih, so utrpeli posestniki Janez Jelenc, Luka Zupančič, Urban Jelenc in Janez Prevč. Vsi so imeli škodo približno za 18.000 din. Požar je uničil 800 mladih smrek in 30 m³ smrekovega lesa, kakor tudi dva senika, napolnjena s senom.

Janez Trpin je bil obtožen prestopka požiga iz malomarnosti v smislu § 190 k. z. Priznal je, da je bil res nepreviden in ni popolnoma pogasil žerjavico. Pihal je močan veter ter je bila velika nevarnost, da bi se požar še bolj razširil. Kmetje so več ur morali požar omejevali s tem, da so ob robih nasipali prst in kopali järke. Janez Trpin je bil obsojen na

Nevaren karambol z dolenjskim vlakom

Francka Jevnikarjeva, šivilja pri 30 letih, bi bila kmalu postala žrtev karambola kmečkoga voza z dolenjskim vlakom. Letos okoli 22. junija se je peljala na zapravljevku po Dolenjski cesti in nato zavila okoli 6.30, ko je privzloila s konjem, ki ga je prvič v življenju vodila, na prelaz ceste in železniške proge. Ni pazila, da prihaja jutranji dolenjski osebnostni vlak proti Ljubljani. Pogrnala je konja. Ni pazila niti na železniško opozorilo, da je treba na prelazu paziti na vlak. Tega napisal sploh ni opazila, kakor sama zatrjuje. Konj je zdiral čez prelaz, toda lokomotiva je zadela ob zadnji del vozička in ga z vso silo vrgla čez progo. Voz je bil razbit. Dekle pa je tudi vrglo z voza. Dobila pa je le lahke poškodbe. Francka je v preiskavi povedala: »Prvič sem v življenju vozila s konjem. Sploh nisem opazila svarilnega napisca.« Povabljena je bila k razpravi pred kazenskoga sodnika-poedinca na okroglnem sodišču. Ni prišla, najbrž je na razpravo pozabila, ko je bila drugače pravilno vabljen. Kazen se je glasila: zaradi malomarne in neprevidne vožnje 600 din denarne kazni, pogojno za dve leti.

Splošno mnenje je bilo, da bi bila lahko nastala huda železniška nesreča, pri kateri bi gotovo izgubila življenje šivilja Francka.

Zanimiva borba za sokolski dom v Crikvenici

Ze več let je v Crikvenici na dnevnem redu veliki dom, ki je bil zgrajen na pobudo sokolskega društva. Zgradba ni postavljena na ugodnem mestu, kajti postavitev doma na sami obali v parku se protivi vsem urbanističnim in lepotnim načelom. Sedaj, ko je zgradba dograjena, pa ne še popolnoma dovršena, nastaja vprašanje, kako bi se dom koristno uporabil v obče narodne namene. Za to govori razlog, da je bil dom zgrajen večji del iz sredstev bivše savske banovine, ki je dala pol milijona dinarjev, turistični odbor v Crikvenici pa je dal 100.000 din.

Občina je dala zgradbo zapreti in zapečatiti, toda Sokolsko društvo je vložilo tožbo proti temu odloku. Ta dom mora služiti vsem društvom v Crikvenici in postati prosvetno žarišče mesta, nikakor pa ne sme ostati nepristopen za večino prebivalstva ter biti last le nekaj ljudi. Nekateri posamezniki bi morali uvideti, da se je izvršila temeljita izprememba v našem javnem življenju in da se morajo s tem sprijazniti. Po vsem tem tudi crikveniški dom ne more ostati hiša razdora in biti neizkoriščena. Pot je samo ena: Dom se mora izročiti v uporabo krajevnim hrvaškim društvom, da bi se začelo tolikanj potrebno prosvetno delo. Način, s katerim bi se dalo to izpeljati, ni težak, treba je le malo dobre volje, da se to doseže. — Tako pravi zagrebški »Jutarnji list«.

Skrivnost smrtne megle

»Rotim vas pri vsem, kar vam je sveto!« je zakričal hripavo v aparat. »Govorim resnico, gre za moje življenje.«

Tišina na drugem koncu voda. Sedaj se je odločila Devornyeva usoda. Zdi se, da profesor premišljuje. Ali pa je že obesil slušalko? Ne! Spet se je oglašil rezki, hropeč glas:

»Vaše življenje? Ha! Koliko življenj lahko izgubite? Eno, kaj ne? In če jaz izdam svojo tajno, — kaj mislite, koliko človeških življenj je potem izgubljenih? Tisoči, deset tisoči, več, še mnogo več! Ne, ne! Četudi govorite resnico, Kennelbury, — ne morem vam pomagati! Na svidenje! Lahko svidenje! Lahko no! Imate morda še kako drugo željo?«

»Sicer nimam nobene želje več,« je dejal Devorny trdo in z neprijetno mirnostjo. »Zdravstvuj!« Obesil je slušalko. Morris je obžalovaje dvignil rameni.

»To je bila vaša smrtna obsodba,« je dejal tiho. Nekaj trenutkov je sedel Devorny kot okamenel. Nato je povsíl glavo.

»Druge možnosti za rešitev ni?« Komaj vidno je odkimal Morris.

»Ne!«

»Potem pohitite, Morris. Hvaležen vam bom, če boste storiili hitro in brez bolečin.«

Morris je pritrdilno prikimal. Nato je spet stopil nazaj proti vratom in pozvonil. Kratek pogovor s slugom. Tri minute kasneje je spet sedel za mizo in držal v roki bel, večkrat skupaj zviti papir.

»Strup,« je dejal enostavno in nalil Devornyju v napol prazni kozarec likerja do vrha. Nato je stresel vsebino pa-

pirja, neki prašek svetlo sive barve, v kozarec in ga previdno zmešal s svojim žepnim nožičem. »Hočem vam zadnje trenutke kar je moči narediti lahke: pustim vam privid samomora.« Položil je uro na mizo. »Ta strup deluje takoj smrtno. Ne boste čutili nobenih bolečin. Dam vam sedaj dve minuti časa. Čim ne boste do tega časa izpili likerja, bom streljal.« Zakašljaj je. Nato je pristavil: »Rajši izpite, kajti pri teh okoliščinah bi utegnil jaz pri prvem strelu zgrešiti vaše srce.« Devorny ga je pogledal. Taka je torej smrt. Prijazno, smehljajoča se nekoliko pomilovalno, z velikimi, rjavimi otroškimi očmi! Občutek slabosti v njem je naraščal. Glej, spet prihaja — strah, stiskajoči, dušeci, slabeči, strah...

»Še šestdeset sekund,« je dejal Morris nekako turobno. »Žal mi je! Devorny!« Privzdignil je orožje za centimeter. Sedaj je bila cev naperjena natančno na detektivovo srce.

Omotica je zagrabila Devornyja. Kaj naj počaka še to zadnjo bedno minuto? Ne!

Zagrabil je. Zlatorumena tekočina v kozarcu se je stresla in stekla preko roba.

»Brez skrbi,« je donel Morrisov glas kakor iz velike dalje.

»Že polovica vsebina zastojuje.« Devorny se je trpko nasmehnil. Nato je spil. Predmeti v sobi so začeli plesati. Morrisov obraz se je raztegnil v spak... Spaka se je pomnožila. Tam je bila, tam in tam...

Potem je postajalo temnejše, vedno temnejše. In na mah je postalo vse črno in prazno. Minilo je.

XXX.

Misli, blodne in nejasne kakor sanje, so bili prvi podzvestni vtisi Devornyjevi. Čutil je hladno roko na svojem čelu, a bil je pretruden, da bi odprl oči, da bi se prepričal, čigava

je roka. Bil je pretruden, da bi premislil vprašanje, če sploh še živi, ali če je to začetek kakega novega življenja v onostranstvu.

Podzavestno so se premikale njegove ustne, oblikovale zloge, izoblikovale besede:

»Marion!...«

Kar so več kakor štiriindvajset ur zaman poslušali trije zdravniki, — da bi ga spravili k zavesti —, to so zmogle na mah dve tri besede ženske:

»Jaz sem pri tebi, — tvoja Liane!«

S strašno raztegnjenimi očmi je Devorny pogledal njo — Liano Lammerley, ki je sedela oblečena v belo krilo strežnice na robu njegove postelje in se mu dobrodušno smehljala. Njej sicer lastni klubovalni in samozavestni izraz je izginil iz njenega obraza. Nekaj mehkega, pristno ženskega je bilo v njenih gibih, ko je sedaj prišla za neko stekleničico, da bi pripravila zdravila. Njene oči so se svetlikale od solz in veselja, okrog usten pa ji je igral bojazljiv smehljaj.

Toda za vse ni imel Devorny nobenih oči. Le na eno je mogel sedaj misliti: Bila je resnica, nobena zla slika iz sanj, ki so ves čas kot kaka mora tiščale vanj!

»Kje sem?« je hripavo spravlil iz sebe, a njegovi ustnici sta se stisnili druga od druge.

»V bolnišnici si,« je odvrnila prijazno. »Bodi brez skrbi: izven nevarnosti si že! Zdravniki so ugotovili, da si bil omamljen s preveliko količino nekega samega po sebi nedolžnega uspavalnega sredstva.«

»Bil sem zastrupljen...«

»Ne, ne zastupljen! Vsi trije zdravniki, ki so te preiskali, so si bili v tem edini.«

Od tu in tam

Gradbeni minister dr. Miha Krek se je nekaj dni mudil na inšpekcijskem potovanju v zetaki banovini. Obiskal je v spremstvu višjih uradnikov svojega ministristva več krajev, zlasti pa tiste, kjer so v gradnji ali pa se še bodo gradila večja javna dela. Zlasti si je ogledal teren okrog Plavkega jezera, kateremu nameravajo znižati gladino za en meter, da bi na ta način pridobili velike komplekse plodne zemlje.

V Belgradu se je te dni mudil ban banovine Hrvatske dr. Ivan Subašić. Obiskal je predsednika vlade Dragiša Cvetkovića in z njim razpravljaj o prenosu pristojnosti na banovino Hrvatsko, kakor to določa sporazum, sklenjen pred mesecem dni. Kmalu nato pa je bila nova konferenca pri predsedniku vlade, katere sta se med drugimi udeležila tudi vojni minister Milan Nedić ter notranji minister Stanoje Mihailović.

Podpredsednika vlade dr. Vladka Mačka je obiskalo zadnje dni več tujih poslanikov in odpravnikov poslov. Vsi tuji diplomati so ga prišli pozdraviti, naka je dr. Maček spet vrnol obiske vsem diplomatom. Predvčeršnjim je tako obiskal angleškega poslanika Campbella. — Pravosodni minister dr. Laza Marković pa je obiskal pravoslavne patriarha Gavrilu in se z njim delj časa pogovarjal. Ta obisk je vlnudnostnega značaja, obisk vask pravosodni minister ima navado, da obišče vse najvišje predstavnike priznanih veroizpovedi v prestolnici.

52 in pol milijona din posojila bo najela belgrajska občina, da bi urenila vse potrebno za zaščito mesta pred letalskimi napadi. 22 milijonov dinarjev bodo porabili za zidavo zatočišč proti zračnim napadom in za nabavo sanitetnega materiala, 30 milijonov din pa za zaloge hrane, ki jih bodo zbrali. Občina bo začela svoj program takoj izvajati in bo delo pospešila. V tem pogledu lahko služi belgrajska občina vsem drugim za zgled.

V Belgradu se te dni mudil bolgarski pravoslavni metropolit Stefan iz Sofije. Metropolit je bil nedavno še na zdravljenju v Franciji, toda zaradi splošne mobilizacije se je moral umakniti epet v domovino. Spotoma se je, kakor poročajo belgrajski časopisi, ustavil tudi v Ljubljani in v Zagrebu, kjer je obiskal svojega prijatelja metropolita Dositeja. Metropolit Stefan je znan kot velik pobornik prijateljstva med našo državo in Bolgarijo in porabi vsako priliko, da da temu svojemu prepričanju tudi izraza v javnosti. V Belgradu je izjavil, da bo zmerom ostal vnet pobornik te misli, da se morajo Slovani na Balkanu medsebojno spoznati in razumeti.

Posebna anketa o stanju surovin pri nas bo v kratkem v osrednji industrijski zbornici v Belgradu. Prereševali bodo, koliko je zalag surovin pri nas in katere so sedaj nove ovire, ki zavirajo dovoz potrebnih surovin. Obenem bodo razpravljali o ukrepih, ki jih bo treba izdati, da se zagotovi uvoz vsaj nujno potrebnih surovin za domačo industrijo.

Letošnji pridelek hmelja je tudi v Vojvodini obilen in kakovostno dober. Sicer pridelajo tam več kot polovico manj hmelja, kakor v Savinjski dolini, ki se povrh tega ne more meriti v kakovosti s savinjskim. Kupčije so bile tudi tam dosti dobre, zlasti konec avgusta, ko se ni bilo vojnih zapletov. Po prvih dneh vojne pa se je trgovina spet nadaljevala. Cene vojvodinskega hmelja se gibljejo od 20 do 27 dinarjev, medtem ko se savinjski hmelj prodaja po 35 do 40 din za kg posušenega sadeža.

Več kot dvesto milijonov dinarjev nam dolguje Nemčija po kliringu, nasprotno pa smo mi dolžni Italiji 136 milijonov din. Tudi češkomoravski Protektorat nam dolguje okrog 25 milijonov kron, čeprav je bila svoj čas češkoslovaška država vedno naš upnik. Aktivne kliringe imamo z naslednjimi državami: Bolgarijo, Madžarsko, Nemčijo, Protektoratom, Turčijo in Španijo, pasivne pa z Belgijo, Italijo, Poljsko, Romunijo.

Konec tega meseca bo spet sestanek mešanega jugoslovansko-nemškega trgovinskega odbora. Ta sestanek bo v Belgradu. Na njem se bodo bavili z ureditvijo naše trgovine z Nemčijo za prihodnje tromeščje, zlasti pa bodo govorili o spremembah okolščinah, kajti vojna je in bo še v marsičem spremenila ustroj naše trgovine z Nemčijo.

Strašen zverinski zločin je bil izvršen v okolici Somborja. Neznani morilec je ustrelil zidarkega pomočnika Sandorja Vlahu, ki se je bil zvečer vračal iz gostilne. Morilec je žrtev najprej s strelom do smrti pobil, nato pa pristopil k truplu in izkopal oči. Trupo je vrget pod bližnji kozolec na slamo in elamo zažgal. Ko so ljudje videli ogenj, so prihiteli in ga pogasili. Našli so tedaj strašno zmrcvarjeno truplo. Ker je Vlah imel v žepu še več denar, sklepajo, da je bil umor izvršen iz maščevanja.

Velika stena je strla dva delavca v vasi Završju pri Ivanu na Hrvaškem. Pri nekem kmetu, čigar hiša je stala tik pod strmo skalno steno, so razsijali dvorišče in so zato razstreljevali ekalo. Pri delu pa so bili delavci neprevidni. Ob eksploziji se je skupina delavcev nahajala tik pod steno, pa se je nanje zvalila velika skala. Enega med njimi je popolnoma strlo, drugemu pa je skala strla obe nogi in ga obenem priklenila na prsni koš. Zdravniki pravijo, da tudi za tega nesrečnika ne bo rešitve, ker so notranji organi preveč poškodovani.

Strašna nesreča se je dogodila štirim uradnikom banske uprave v Novem Sadu, ki so šli na izlet. Preko Donave so se odpeljali s čolnom. Prav tako tudi na povratku. Ko so se pripeljali do erede reke, se je enemu izmed njih, ki je veslal, izpodneslo veslo in je omahnil v vodo. Da bi ga rešila, sta dva tovariša skočila za njim. Takrat pa se je prevrnil čoln in je padel v vodo še četrti. Dva sta se srečno rešila do obale, druga dva pa so pogoltnili valovi.

Trideset kmetov se je stoplo na vaškem zborovanju v Glušcu pri Nišu. Povod za pretep je dala stara mržnja med kmetoma Ragjenovičem in Parmazovim. Pred leti sta se neke potoklika, pri čemer je potegnil kratko Ragjenovič. Zato je Ragjenovič dobil dvajset pomagancev, ki so oboroženi s palicami čakali na prihod Parmazovega. Čim so ga zagledali, so planili nanj in ga začeli neusmiljeno pretepali. Ves krvav se je nearetnik zgrudil. Zbral pa je zadnje moči, se pobral a tal, potegnil nož in ga zasedil Matu Ragjenoviču v trebuh. Mate se je zvrnil emrtno ranjen, ostali kmetje pa so spet planili nad Parmazovega in ga tokli naprej. Ker so se nekateri zavzemali za tega, drugi pa za drugega, se je še med njimi vnel pretep, ki pa k sreči ni imel hujših posledic, razen tistih dveh, ki sta ležala v krvi in katerih eden je umrl, drugi pa se bori a smrtjo.

Kako moramo graditi zavetišča proti zračnim napadom

Predavanje inž. Dimnika na snočni anketi mestnega poglavarstva

Ljubljana, 21. sept.

Za snoči ob 8 je ljubljansko mestno poglavarstvo sklicalo v mineralno predavalnico na univerzi širšo anketo, ki naj bi obravnavala graditev zavetišč proti zračnim napadom v Ljubljani in na katero je povabilo ljubljanske gradbene inženirje, stavbenike, obrtnike in drugo občinstvo. Zanimanje za anketo je bilo veliko, da je bila prostorna predavalnica nabit polna. Ob 8 je začel anketo zastopnik mestnega poglavarstva inž. Mačkovešček, ki je pozdravil zbrane in v kratkih besedah obrazložil namen sestanka. Nato je podal besedo inž. Stanku Dimniku, ki je v pol-drogurnih izjavah na poljuden način razčlenil pred poslualci glavna načela, po katerih je treba graditi zavetišča za civilno prebivalstvo. Izvajanja inž. Dimnika prinašamo v kratkem izvleku.

O učinku letalskih bomb

Ako hočemo graditi zavetišča, moramo predvsem poznati vrste orožja, ki ga bo uporabljal sovražnik in njihove učinke. Doslej smo predvsem računali z napadi s plinskimi bombami, izkušnje pa uče, in to zlasti najnovejše, da se je treba predvsem pripraviti na ostale vrste bomb, ki jih bo uporabljal sovražnik. Letalske bombe, katere predvsem bo uporabljal sovražnik proti civilnemu prebivalstvu, delimo v štiri vrste in proti vsaki teh vrst se je treba znati zavarovati:

1. Rušilne, brizantne ali eksplozivne bombe, ki so napolnjene z eksplozivno snovjo ter obdane z debelim jeklenim plaščem, ki povečuje njihovo probojnost. Rušilne bombe so različne teže, 10, 50, 100, 200 ali 300 kg, slednje za posebne cilje (večje objekte, kolodvore, viadukte, mostove, tovarne). Izdelujejo tudi težje bombe. Američani baje celo do teže 1800 kg. Računati pa moramo z bombami do teže 300 kg. Zoper manjše bombe se lahko zavarujemo v samih poslopih, zoper težje pa je treba graditi posebna zavetišča. Rušilne bomb pa so spet dvojne vrste: ali takšne, ki se razpočijo pri udarcu na objekt ali na trda tla, ali pa tempirne, ki se razpočijo šele potem, ko se predreže še več nadstropij objekta, na kakorega so bile spuščene. Učinek slednjih je mnogo silnejši. Računi in izkušnje so pokazale, da se 50 kilogramska bomba zarije v betonsko ploščo 50 cm globoko, 100 kilogramska 62 cm, 300 kilogramska 76 cm, 1000 kilogramska pa 108 cm. Te številke veljajo, ako je spuščena bomba iz višine 3 do 4000 metrov in ako pade na objekt pravokotno. Znano pa je, da bombe ne padajo na zemljo pravokotno, ampak pod večjim ali manjšim naklonom, kar je odvisno od višine leta, brzine letala, vetra in drugih vremenskih razmer. Poševni pad bombe precej olajšuje graditev zavetišč.

Pri rušilnih bombah pa je treba poudariti, da je razstrelivo, s katerim so polnjene, silno drago in da se zaradi tega sovražniku bombardiranje mest a civilnim prebivalstvom ne izplača. Angleški opazovalci na japonsko-kitajskem bojišču so izračunali, da so Japonci morali žrtvovati 100.000 din, da so z bombardiranjem iz zraka potlačili Kitajcem za 50 dinarjev gmojne škode. 2. plinske bombe. Izkušnje iz raznih vojn, zlasti novejših, so pokazale, da se ne obnesejo. 3. Pač pa so zelo učinkovite zažigalne bombe. Te so zelo lahke (od 20 kg do 1000 kg), to pa zaradi tega, da jih letalo lahko čim več natovori. Polnjene so s snovjo, ki pri eksploziji razvije več 1000 stopinj vročine. Kljub temu, da so lahke, vendar vržene iz večje višine predrejo streho in eksplozivno na podstrešju. Med izgorovanjem mečejo ogorke na vse strani, tako da lahko povzročijo velike požare. Gasiti jih ne smemo z vodo, ampak s suhim peskom ali kakšnimi kemičnimi pripomočki. Proti zažigalnimi bombami se zavarujemo, ako odstranimo a podstrešju vso navlako, prepletkamo lesovje s snovmi, ki zmanjšujejo vnetljivost lesa, ali ga objemo s pločevino.

4. bakterijske bombe, ki so napolnjene z bacili nalezljivih bolezni. Teh doslej še niso uporabljali v nobeni vojni.

Zavetišča nas morajo varovati pred presenečenji

Marsikdo misli, da bo pri zračnih napadih napravil takole: Ko bo zaslišal tuljenje siren in zvonjenje zvonov, se bo podal na Rožnik ali Golovec, kjer bo lepo počakal konec alarma. Toda vsak, kdor tako misli, se moti, kajti za to ne bo imel časa. Zlasti španska vojna je pokazala, da so možna silna presenečenja pri letalskih napadih. Zgodilo se je, da so prebivalci mesta vedeli za zračni napad šele, ko so na mesto začele padati prve bombe. Zlasti Barcelona je imela v tem slabe izkušnje. To so napravili Italijani in Nemci na ta način, da so se dvignili na Minorci silno visoko, nato pa so se v drznem letu z ugašenimi motorji spustili nad Barcelono ter iznenada pričeli metati bombe. Španci so bili na letalske napade slabo pripravljeni. Zavetišča sploh niso imeli, poleg tega pa so tudi njihove zgradbe grajene tako, da so nudile silno malo odpora bombam.

Zavetišča pa nima samo naloge, da varuje civilno prebivalstvo pred sovražnikovimi bombami, ampak tudi pred drobci granat domačega protiletalskega topništva in pred krogliami protiletalskih streljin.

Predavatelj se je tu dotaknil še raznih drugih pasivnih obrambnih sredstev proti zračnim napadom. Eno od teh je gotovo megla, bodisi naravna ali umetna, ki pa mora ležati precej na debelo. Za našo Ljubljano bi nizka megla, ki se plazi po tleh, pa sega komaj nekaj metrov visoko, ne pomenila nobenega obrambnega sredstva. Ponoči pride v poštev zatemnitev in pa inscenacija dozdevnega mesta. Slednje so med svetovno vojno z uspehom uporabljali skozi dve leti Parižani, ki so v Bois de Boulogne s primernimi lučmi fingirali nočni Pariz in so Nemce res premotili. Isto je menda pred kratkim napravil tudi Berlin, katerega so poljska letala po uradnem poljskem poročilu dvakrat bombardirala, dočim v resnici na Berlin ni padla nobena bomba. Nekje v močvirjih so najbrž lingirali drugi nočni Berlin, dočim je bil seveda pravi Berlin popolnoma zatemnjen. Tako so poljske letalce premotili.

Katere pogoje naj izpolnjujejo zavetišča v že obstoječih zgradbah

Najbolj preprosta in z najmanjšimi stroški združena je graditev zavetišč a v že obstoječih hišah in poslopih. Najpriljubnejša v ta namen je klet, ki pa mora odgovarjati naslednjim glavnim pogojem:

1. Biti mora čim lažje dostopna iz stanovanja. 2. Imeti mora vstop in izstop na ulico ter na dvorišče ter po možnosti še več zasilnih izhodov. To je potrebno zaradi tega, ker bi se utegnlo pripetiti, da bi dobro namerjena bomba tako popolnoma porušila stavbo nad zavetiščem, da bi njene ruševine zatrpale izhod iz zavetišč a in bi tako zavetišče postalo grob onih, ki so se zatekli vanj.

3. Zavetišče mora imeti predprostor, ki služi za to, da prihajajoči v njem odlože vrhno obleko in se umijejo.

4. Vsako zavetišče mora imeti stranišče. Po naših predpisih to stranišče ne sme biti na vodno izpiranje na angleški način.

5. Zavetišče mora biti tako veliko, da pride v njem po tri kubične metre zračnega prostora na osebo. V tem primeru odpade potreba zraččenja za prve tri do štiri ure. Če pa pride na osebo manjši zračni prostor, je treba zavetišče zračiti umetno. Kvadratura zavetišč a mora odgovarjati zahtevi, da pride na vsako osebo 1.65 kv. metra tal. Praksa pa kaže, da je to odločno premalo in da zadošča to le za velika javna zavetišča, za zasebna zaklonišča, ki bodo civilnemu prebivalstvu pomenila stanovanjski prostor, pa ne.

Kako ojačiti odpornost zavetišč a

Strop nad zavetiščem se zgoraj ojači z vrečami peska, spodaj pa ga je treba podpreti z močnim tramovjem. Omet je treba opaziti s pločevino ali lepenko, da se v primeru močnega pretresa ne odluski in popada na tla. Vedeti je treba, da kvadratni meter ometa tehta okrog 20 kilogramov in da torej že luščenje ometa predstavlja nevarnost za ljudi v zavetišču, ne glede na to, da prah, ki pri tem nastane, napravi zavetišče za dalj časa neuporabno.

Zidove ob straneh zavetišč a nad zemljo mora biti debelo vsaj 40 cm, zidovje pa, ki sega v zemljo, 70 cm. Ako je zid pretenek, ga ojačimo z lomljenjem, ki ga naložimo poševno ob zidu. Temelji stavbe naj koreninijo v zemlji vsaj 4 metre globoko, sicer se lahko zgodi, da velika bomba, ki udari poševno v bližini poslopja in se zarije globoko v zemljo, eksplodira pod zavetiščem. Ako temelji niso tako globoki, si pomagamo tako, da jih obložimo s plastimi lomljenca ali z vrečami peska.

Okna zavetišč a obdamo na obeh straneh z lesenimi pokrovi, ki se kolikor mogoče hermetično prilagajo, zunanji pokrov pa objemo s 15 mm debelo pločevino. Zunaj jih obložimo še z vrečami peska. Vrata, ki vodijo v zavetišče, naj bodo po možnosti jeklena, ostala pa so lahko lesena, prevlečena s pločevino. Ni priporočljivo, da so v zavetišč u kakšne instalacije, zlasti ne plin in glavni električni vod. Pod zavetiščem naj tudi ne tečejo kanali. Razsvetljava naj bo električna in naj jo oskrbuje poseben vod, napeljan direktno od števca. Ostale vrste razsvetljave niso priporočljive, zlasti ne sveče, petrolejke, karbidne svetilke itd.

Važno je vprašanje obnavljanja zraka v zavetišč ih. V to nam služijo zračne črpalke, ki morajo črpati zrak vsaj 5 metrov iznad zemlje. Črpalke so različne, nekatere na motorni, druge na ročni ali nožni pogon.

Predavatelj je nato s pomočjo skioptikona pokazal nekaj primerov vzorno urejenih zavetišč v že obstoječih zgradbah, zraven pa še zavetišče, ki je zgrajeno izven stavbe, na dvorišč u ali drugod. Zavetišče naj bo znotraj kolikor mogoče udobno opremljeno, saj bo služilo doiskrat prebivalcem čez noč, ko si je treba odpočiti živce. Ako primanjkuje prostora, naj se zgrade postelje v nadstropjih. V zavetišč ih naj bo zmerom pripravljena sveža voda, živila, razno orodje itd.

Predavatelja so za njegova zanimiva in tehtna izvajanja nagradili s toplim aplavzom. K debati se je nato oglašil inž. Jovan z banske uprave, ki je nanizal nekaj izkušenj iz svoje prakse, ki si jo je pridobil pri gradnji utrdb pred vojno.

Inž. Mačkovešček je nato sporočil, da se bodo v okviru Inženirske zbornice vršili posebni tečaji, na katerih bodo strokovnjaki v debati iskali smernic za gradnjo zavetišč v Ljubljani. Ustanovljene bodo tudi posvetovalnice, v katere se bodo lahko zatekali zasebniki po nasvete za gradnjo zavetišč v svojih hišah.

Dragocena pridobitev mariborskega muzeja

Maribor, 20. septembra.

Z dovoljenjem lavantinskega škofijstva je vodstvo mariborskega muzeja te dni prevzelo za škofijski muzej gotski krstni kamen iz leta 1481, ki se je nahajal do sedaj izranžiran pod stolpom župne cerkve na Ojstrični nad Dravogradom. Kamen je izsek an iz enega samega kosa diorita ter predstavlja eno največjih kulturno-zgodovinskih znamenitosti, kar jih ima Slovenija. Na obodu krstnega kamna so izklesani krašni umetniško vredni reliefi ter grbi tedanjih mogotcev, Babenberžanov in Ptujskih gospodov. Kamen je ostriški cerkvi najbrž daroval kak nepoznan dobrotnik, ki je moral biti tu močnega gospoda. Izkle-sal ga je neznani umetnik, delo pa gotovo ni bilo enostavno, ker je diorit take trdote kakor granit. Ojstričniki se niti zavedali niso, kakšno dragoceno imajo pod stolpom svoje cerkve. Kamen je stal tam že zelo dolgo, da ljudje tega ne pomnijo več. To je vsekakor dobro, kajti če bi se bil do sedaj uporabljal v svoje namene, za katere je bil določen, bi ga bila voda najbrž že razjedla. Zelo težaven je bil prevoz tega težkega predmeta, ki tehta več 100 kg, z visoke Ojstrice po strmih kolovozih do ceste. Prevoz se je vršil pod vodstvom prof. Baša. V Dravogradu so ga naložili na tovorni avto, ki ga je dal muzeju na razpolago mariborski okrajni cesni odbor.

Navijalcem cen stopajo na prste

V Mariboru in okolici se slišijo pritožbe, da so se mnoge stvari neupravičeno podražile, da podlagi zadnjih ukrepov pa so začele oblasti že povsod stopati navijalcem cen na prste. Tako so orožniki v Rušah pričavili nekaj trgovcev, ker nimajo predpisane cenika v svoji trgovini, blago v izlozbah in v trgovskem lokalu pa ni označeno a cenami. Tudi so nekateri prodajali sladkor po previsoki ceni. Slične prijave prihajajo tudi iz drugih krajev. Potrebna pa bi bila tozadevna racija predvsem v Mariboru, kjer se čujejo iz vrst gospodinj čedalje pogostejše pritožbe proti podražitvi živil, ki so jih trgovci gotovo imeli že poprej na zalogi.

Vremensko poročilo »Slovenskega doma«

Kraj	Barometer-sko stanje	Temperatura v °C	Relativna vlažnost v %	Oblačnost 0-10	Veter (smernjakost)	Pada-vine m/m	Vrsta
Ljubljana	563.9	19.0	11.5	95	10	0	0.1 dež
Maribor	762.0	17.2	9.0	90	6	0	4.0 dež
Zagreb	761.3	21.0	12.0	90	7	0	6.0 dež
Belgrad	761.8	25.0	15.0	90	8	SSW,	—
Sarajevo	762.4	24.0	11.0	80	4	0	—
Vis	761.0	17.0	15.0	90	4	NW,	—
Split	761.4	26.0	17.0	80	4	NE,	—
Kumbar	760.1	25.0	17.0	80	5	N,	62.0 dež
Rab	762.3	20.0	15.0	80	4	0	—
Dubrovnik	—	—	—	—	—	—	—

Vremenska napoved: Deloma oblačno in spremenljivo vreme.

Koledar

Danes, četrtek, 21. septembra: Matevž.

Petek, 22. septembra: Tomaž.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: dr. Kmet, Dunajska cesta 43; mr. Trnkoczy, Mestni trg št. 4; mr. Ustar, Selenburgova ulica 7.

Na srednji državni glasbeni šoli (drž. konservatoriju) v Ljubljani se bodo vršili naknadni sprejemni izpiti v petek 22. zjutraj iz violine, pop. iz klavirja, v soboto 23. dopoldne iz teorije in intonacije za vse gojence, ki pridejo k nadnadnemu izpitu, popoldne pa za solopetke. Natančni razpored je nabit v veži zavoda. — Na Glasbeno akademijo se sprejemajo novi slušatelji do 25. septembra, bivši slušatelji visoke šole in pedagogškega oddelka drž. konservatorija v Ljubljani pa se bodo sprejemali od 1. do 15. oktobra t. l.

Sola Glasbene Matice ljubljanske še vedno sprejema gojence za klavir, violino, petje, orkestralne instrumente in teoretične predmete. Vpis dnevno od 9—12 in od 15—17.

Obiščite Stiplovskevo razstavo! Stiplovskeva umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu vzbuja v umetniških krogih splošno pozornost in priznanje. Vsi ljubljanski dnevniki so že priobčili kratke pohvalne komentarje. Tudi dijaštvo se zelo navdušuje za to razstavo. Razstava je odprta vsak dan od 9—18. Prav je, da v teh težkih časih a številnim posetom gmočno in moralno podpremo priznanega umetnika, ki razstavlja navzlic velikim stroškom in težavam kolektivno zbirko svoje grafike in olj.

Ilirska ulica zaprta. Zaradi modernizacije so morali včeraj Ilirsko ulico zapreti za vozni promet in bo zaprta med Vidovdansko in Fügnerjevo ulico vsaj 14 dni. Zaradi dobave inozemkega bitumena, ki je potreben za ureditev cestišča po načrtu »chellmac«, se je delo v teh časih zakasnilo in padlo v nezanesljiv letni čas, kar naj posamezniki upoštevajo in potrpijo. Za to delo je namreč potrebno toplo in suho vreme in približno 14 suhih in toplih dni, da bo Ilirska ulica res dobro in lepo urejena.

Za mestne reveže je darovala družina Pranjek, Gestrinova ul. 8, namesto venca na kredo svoje vnukinje Silve Premkove, 100 din, mestna vrtnarja pa je v znamenje tega darila na kredo položila preprost venec a trakovi v mestnih barvah. — »Intex« tekstilna industrijska družba z o. z. v Kranju je pa poslala 62 m flanelastega blaga. — Mestno poglavarstvo izreka darovalcem najtoplejšo zahvalo tudi v imenu obdarovancev.

Ljubljanski gledališče

Drama: Začetek ob 20.

23. sept., sobota: »Kacijanar«. Premierski abonma. Otvoritvena predstava. 24. sept., nedelja: »Neopravičena ura«. Izven. Znižane cene. 25. sept., ponedeljek: Zaprto. 26. sept., torek: Zaprto (generalka). 27. sept., sredo: »Hudičev učence«. Premierski abonma. »Kacijanar« je naslov Medvedovi tragediji, a katero bo Drama 23. t. m. pričela letošnje sezone. To domače delo nam predloči del naše zgodovine in pokaže v zanimivih prizorih zaroto plemenitašev, katere cilj je bil osvoboditi Hrvatsko. Delo je režiral prof. Sest. Otvoritvena predstava bo za premierski abonma.

Brezobvezne informacije, ki jih dobite lahko vsak dan do 23. t. m. v pisarni Drame (tel. 46-12), vas poučijo o velikih ugodnostih, ki jih boste lahko uživali, ako postanete abonent. Letolarji sprejemajo priglasje.

Iz Legije koroških borcev

Svojemu članstvu sporočamo žalostno vest, da je v Vranju umrl v najlepši moški dobi redni član našega društva, g. Adolf Kilar, brigadni general. Zemski ostanki pokojnega našega soborca bodo danes zjutraj prepeljani v Ljubljano in bo pogreb z glavnega kolodvora na pokopališče k Sv. Križu. Ker dan in ura pogreba še nista določena, opozarjamo vse članstvo, da pazi na obvestilo o pogrebu, ki bo pravočasno objavljeno v časopisju. Pozivamo članstvo, da polnoštevilno spremi uglednega vojaškega dostojanstvenika in soborca iz bojev pred 20 leti na njegovi zadnji poti ter se v ta namen zbere četrte ure pred napovedanim časom pred postajnim poslopjem. — Pokojnemu generalu, našemu soborcu in članu, želimo miren počitek v domači zemlji, hudo prizadetim svojcem pa naše najiskrenejše sožalje. — Glavni odbor Legije koroških borcev, Ljubljana

Celjske novice

Razpis propagandnega atletskega mitinga dolžnosti, ki bo v nedeljo, 24. septembra, ob 9. Glaziji v prireditvi SK Celja. — Discipline: Teki: 80 m jun. B in C; 100 m jun. B in C, mladina in seniorji; 400 m mladina in seniorji; 1500 m jun. B in C, mladina in seniorji. Skoki: v daljino B in C, mladina in seniorji; s palico jun. C, mladina in seniorji; v višino jun. B in C, mladina in seniorji; kopje: jun. C, mladina in seniorji; kladi vo: mladina in seniorji. Pravico nastopa imajo vsi verificirani in neverificirani atleti klubov, članov JAZ. Tekališče je dolgo 380 m, pokrito z ugaski in ima štiri nedvigljene zavoje. Prijavnine ni. — Prijave je poslati do 23. septembra na naslov: SK Celje, Celje.

Tujskoprometno društvo v Smarju pri Jelšah bo priredilo v nedeljo, 24. septembra, poučno ekskurzijo v Jurkloster, Planino, Kozje, Podsedro, Sv. Goro, Podčetrtek, Smarje pri Jelšah. Prijave sprejema Putnik v Celju.

Kdaj so v Evropi začeli kaditi tobak

Prva zapiseana beseda o tobaku v Evropi je v zvezi s Kolumbovim odkritjem Nove zemlje. Ladjie Kristofa Kolumba so med dvema malima otokoma naletele na čoln, v katerem se je vozil nek otočan. Ta je imel s seboj v čolnu nekoliko ocsenih listov neke rastline, »unas yerbas secas«, ki jih Kolumbovi mornarji še niso poznali. Te besedice predstavljajo prvo zapisano opombo o tobaku, ki je kasneje igral in še danes igra zelo veliko vlogo v svetovnem gospodarstvu in svetovni kulturi. Zdi se, da je še prav posebno značilno to, da izvira prvo pisanje o tobaku z visokega morja. Kajti ravno mornarji so bili tisti ljudje, ki so tobak razširili v vse kraje sveta. Angleški mornarji so kasneje uvedli kajenje v vse evropske in azijske dežele.

Kolumbovi mornarji in tobak

Tudi prvi podrobnejši opis tobaka imamo že iz one dobe. Dne 2. februarja 1492 sta stopila na novo odkrito zemljo dva Kolumbova poslanca, Rodriguez de Xeres in Luis Torrez. Torrez je Kolumb vzel s seboj zato, ker je znal več tujih jezikov; govoril je hebrejsko in arabščino prav tako, kakor španski jezik. Znanje hebrejsčine in arabščine mu na Kubi sicer ni mnogo pomagalo, toda Torrez je bil bieter in oster opazovalec. Ta dva poslanca sta prva povedala, da imajo otočani v eni roki ogenj, v drugi pa neko posebno osušeno listje, katerega duh so vdihavali. Nek drug spremljevalec Kolumba — frater Las Casas pa je cigaro opisal že malo podrobneje. Ta duhovnik je opisal vso reč natančneje: To je posebno osušeno listje, ki je zvito in ovito v osušeni list in na enem koncu prižgano. Dim pa vlečejo ljudje iz drugega konca te cigare vase. Prav gotovo je, da s tem opisom Las Casas govori o cigari, kakršne imamo še danes. Kasneje so še podrobneje opisovali tobak tudi drugi, kakor na primer Oviedo, ki je napisal v svoji knjigi potopis v Indijo. Njegova knjiga »Historija general de las Indias« je izšla v Salamanci l. 1547. Dalje je pisal o tobaku tudi Italijan Girolamo Benzoni iz Milana, ki je prepotoval Ameriko v letih 1541 do 1556. Svoje doživljaje je popisal v knjigi, ki je izšla l. 1557. V Benetkah. Med Francozi je med prvimi pisal o tobaku frater André Thenet. Nekateri napačno mislijo, da je tobak uveden v Francijo Jean Nicot. Pač pa je Nicot l. 1558 v svoji knjigi »Singularités de la France antérieure« natančno opisal med drugim tudi tobak.

Tobak - dar dobrih duhov

Tudi mnogi angleški pomorščaki, kot na primer Harriot l. 1584, so pisali o tobaku. V potovalnih zapisih Francis Drakea naletimo že na opis navadnega in tudi močnejšega tobaka. Drake je pisal, da je tobak za domačine neobhodno potreben. Tobak za domačine ni pomenil samo užitek, kateremu so se predajali s strastjo, ampak jim je bil tudi zvesti spremljevalec in pomočnik v vseh življenjskih prilikah. Tobak so uporabljali pri evanjem bogoslužju, češ da to bogovom zelo prija. Mnoga plemena so celo verovala, da je tobak darilo dobrih duhov. Tobak so uporabljali tamkajšnji in duhovni in preroki kot zelo poceni sredstvo za zamaknenost, iz katere so prerokovali vso bodočnost. Zdravniki so ga uporabljali tudi pri

zdravljenju. Girolamo Benzoni piše, da so zdravniki bolnike omamljali s tobakovim dimom. Zdravnikom je torej tobak služil namesto injekcij. Sami bolniki so pripovedovali, ko so prišli k zavesti po taki tobakovi injekciji, da so imeli lepe sanje in privide in da niso vedeli, kaj se tačas godi z njihovim telesom. Iz zgodovine je tudi znano, da je močnejši cesar Montezuma po vsaki jedi kadil listje, ki so mu ga lepa dekleta prinašala na erobnih krožnikih, med tem, ko so ga plesalke zabavale s plesom. Tudi najsiromašnejši domačini so tedaj že kadili, samo s to razliko, da so imeli manj tobaka, ki ni tako lepo dišal in da niso imeli tako lepih in dragocenih pip. Boljši in elabši tobak so torej tedaj že poznali. Kultura tobaka, ki so jo uvedli močnejši in bogataši, je bila že tedaj na višku. Slednji so si dali tobak mešati z različnimi dišavami. Tudi zaviti, v katerih so bile spravljene cigare in cigarete, so bili okrašeni z lepimi risbami.

Cigare in cigarete so že stara reč

Iz opisov prvih svetovnih potnikov in osvajačev vidimo, da se načn kajenja tobaka ravna po zemljepisnih in kulturnih posebnostih posameznih dežel. V Braziliji, Srednji Ameriki in v Meksiki ima cigareta in cigara tisto važnost, kot jo ima pipa med severnoameriški Indijanci.

Nedvomno je dokazano, da so cigarete in cigare kadili na jugu med rodovi, katerim so vladali vladarji iz plemena Azteka-Maya. Iz opisov pa ni mogoče natančno ugotoviti, ali so to cigare ali cigarete. Popolnoma gotovo pa je, da so oni otočani, o katerih govorita Torrez in Las Casas, zavijali tobak v večji list tobaka in da so kadili cigare. Toda evropski strokovnjaki mislijo, da se je Thenet zmotil, in da so tudi Braziljanci zavijali tobak v večji tobakov list. Vsekakor pa drži, da so cigare ali cigarete, ki so bile za naš okus neverjetno dolge, na enem kraju prižigali, pri drugem pa vlekli dim skozi usta in skozi nos. V Meksiki so zavijali tobak v koruzne liste — to kar še danes delajo revni kmetje v siromašnih predelih naše domovine. To bolj ustreza pojmu cigarete, kakor pa cigara. Razlika v cigareti in cigari bi bila v tem, da je bila cigara zavita v tobakov list, cigareta pa v kak drug list.

O prav posebnem načinu kajenja cigaret piše Lionel Wafer, ki pravi, da je videl nekega mladčnika vdihavati tobakov dim skozi usta in ga je potem pihal v obraz navzočim moškim, ki so ga z velikim navdušenjem vdihavali.

Španci so se privadili kajenju cigaret in cigar v Južni Ameriki in so od tod prenesli tobak tudi v svojo domovino. Toda zaradi španske ravnodušnosti cigara ni prišla daleč iz Španije. Šele proti koncu sedemnajetega in v začetku osemnajetega stoletja so začeli Francozi kaditi španske cigarete. Generali velike francoske revolucije tobaka še niso poznali. Za tobak se je najprej navdušil pisatelj Stendal, ki je l. 18. aprila 1838. leta prvič v Franciji natančno opisal cigareto.

V Angliji se je udomačila pipa iz preproste razloga, ker so domačini in izseljenci v Severno Ameriko kadili samo pipe. Iz Anglije je prišla pipa na vse strani sveta. Za časa tridesetletne



Sto albanskih novoporočenih parov je bilo te dni sprejetih pri Mussoliniju v palači Venezia. Novoporočenci so bili v slikovitih narodnih nošah

vojne so Angleži prinesli pipo v Nemčijo, angleški mornarji pa so jo prinesli v Holandijo, Skandinavijo, Turčijo in Indijo.

O pravem poreklu besede cigara pa si še niso vsi na jasem. Francoz Littré misli, da je beseda cigara španska, češ da se pravi »cigarra«.

Na Poljskem je nemška „bliskovita vojna“ uspela

Operacije od začetka bojov na vzhodnem poljskem bojišču so primer »bliskovite vojne«, ki jo je izpeljal Nemčija proti Poljski. Iz zelo kratkih in nejasnih poročil poljskega kakor nemškega vrhovnega poveljstva si je težko ustvariti jasno sliko teh operacij, vendar pa se da v glavnih črtah ustvariti približna slika strateških grupacij obeh strani tik pred vojno in v glavnih potezih nadaljnjih operacij.

Nemške sile na vzhodnem bojišču so bile dne 31. avgusta zbrane v tri močne armade, na slesko, pomorjansko in vzhodno prusko, ki so imele vse skupaj najmanj 50 pešadijskih in dve do tri motorizirane divizije kot rezervo.

Poljske armade pa so bile zaradi zelo neugodne meje bržkone zbrane v pet armad z rezervo pri Varšavi, skupno okrog 30 pešadijskih divizij in vsaj deset konjeniških brigad. Po vsem tem se zdi, da je bila vsa sila prve linije Poljske razporejena vzdolž meje. Kot strateška rezerva Poljske se zdi, da se je začelo formirati drugih 30 divizij na desni obali Visele v rajonu Bialistok-Brest-Litovek-Lvov.

Nadmočnost nemških čet, zlasti kar se tiče motoriziranih čet in oklopnih oddelkov, je že vnaprej podala značaj in rezultat vojne.

Dodatek močnih oklopnih in motoriziranih oddelkov vzhodno pruski vojski je bil v polnem skladu z najnovejšo nemško vojno doktrino, po kateri obstoji moderna vojna, kjer to prostor dopušča, izključno iz hitrih sunkov z masovno uporabo močnega letalstva in velikega števila težkih tankov in oklopnih avtomobilov.

Te strašne enote sodobnih bojnih sil je nemška vojna doktrina namenila z grupiranjem v samostojne enote za samostojne operacije in za proboj sovražne fronte ter njenega ozadja.

Te oddelke je Nemčija zbrala v oklopne divizije po 300 do 400 tankov in blindiranih avtomobilov v obliki udarne armade v bliskoviti vojni. Čeprav je treba izraziti obudovanje do legendarnega junaštva poljskih čet, ter hrabremu vedenju poljskega prebivalstva, se vendar ne more razumeti, kako je poljsko poveljstvo, čeprav je vedelo za tehnično in številčno nadmoč nemške vojske — sprejelo bitko na meji.

Ni mogoče, da poljski generalni štab ne bi bil informiran o vsebini nemške vojaške doktrine ter o sestavljanju strašnih nemških oklopnih divizij. Prav tako ni mogoče, da poljski generalni štab ne bi vedel, da poljskim četam niso bila dovoljena nobena sredstva za borbo proti težkim tankom, zlasti proti njihovi množinski uporabi.

Tolmačiti se da ta nedostatek edinole s tem, da se je poljski generalni štab nahajal pod hipnozo jame svojih zaveznikov ter je računal, da se Nemčija, kakor leta 1914, ne bo upala, da svoj prvi napad usmeri proti vzhodu. Toda popolna nemožnost, da bi zahodne velesile dale Poljski kakšno pomoč z oboroženimi silami, je bila že v začetku vojne očitna. Prav zaradi nemožnosti, da bi Velika Britanija in Francija mogli pomagati neposredno Poljski, sta onidve napeli vse sile, da bi za to pridobili Sovjetsko Rusijo. Nade za-

zvižati. Sicer pa je povsem vseeno za današnji čas, kakšnega poretka je cigara ali cigareta. Vprašanje je le, ali je boljša ali slabša. Še drugo vprašanje pa je, ali je kajenje zdravo. Toda tudi v tem ne bomo razpravljali, ker se tudi tu mnenja v mnogem razlikujejo.

hodnih velesil se niso izpolnile in ta napaka je stala Poljsko začasnega obstoja.

Nemške operacije so hitro potekale. Za prve dni so Nemci prodrli na vseh mejah, zlasti pa iz Slezije in iz Vzhodne Prusije. Posrečilo se jim je, da so presekali Koridor in prodirali naprej proti Varšavi. Kmalu nato je prišel udarec iz Slovaške. Te nemške čete so začele naglo prodirati proti severu na Vislo. Druga skupina te južne nemške armade pa je začela prodirati tudi proti Przemislu. Vzhodna pruska armada je začela naglo prodirati proti Bugu in se približala Varšavi s severa. Na Vislo so prodreli tudi nemške čete, ki so imele izhodišče v Sleziji. Na njihovem levem boku so stale še poljske čete okrog Poznanja in tiste čete, ki so bile potisnjene iz Pomorjanske. Ti dve vojski sta se nazadnje združili v bližini Lodza in Kutna. Hude borbe so se vodile spodaj pri Przemislu, na severu ob Bugu in pri Modlinu, zahodno od Varšave. Nemško letalstvo je uspešno oviralo poljsko zbiranje na črti Bialistok, Sjedlee, Ljublin, Lvov. Nenaden prodor nemških čet globoko na poljsko ozemlje je preprečil pregrupacijo in zbiranje poljskih čet druge linije, za katere so pripovedovali tuji dopisniki, da je kot glavnina poljske vojske še nedotaknjena. Protinapad teh divizij je izostal. Varšava se je med tem hrabro držala. V prvih desetih dneh je bila vsa zapadna Poljska v nemški oblasti. Vsa položaj pa je obrnila na glavo invazija ruske vojske, ki je stila zadnji poljski organizirani odpor.

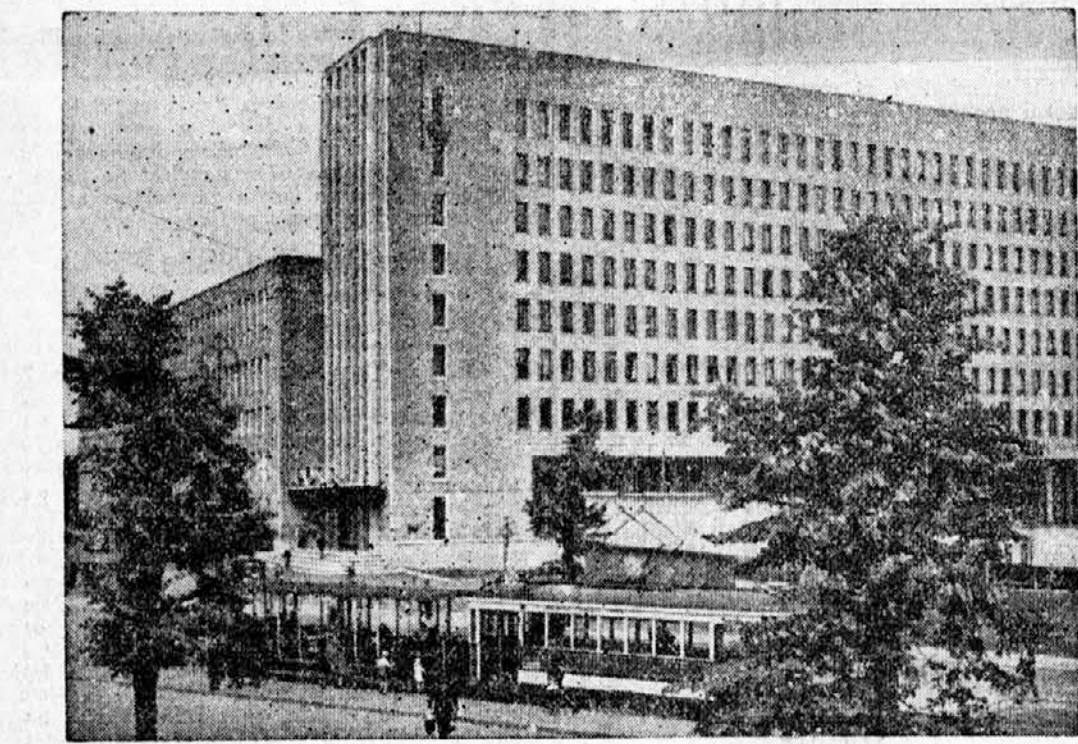
Radio

Cetrtek, 21. sept.: 12 Zborovske pesni (plošče) — 12.45 Poročila — 13. Napovedi — 13.20 Iz domačih logov (Radij. orkester) — 14. Napovedi — 15. Pester spored Radij. orkestra — 18.40 Slovenska za Slovence (g. dr. R. Kolarič) — 19. Napovedi in poročila — 19.30 Deset minut zabave — 19.40 Nac. ura: Minister za telesno vzgojo — 20. Originalna švicar. godba (Bratje Malenšek) — 20.45 Reproduciran simf. koncert (Mursorski in Stravinski) — 22. Napovedi in poročila — 22.15 Laska glasba (Radij. orkester).

Drugi programi

Cetrtek, 21. sept.: Belgrad: 19.05 Slov. narodne, 20. Humor, 21. Narodne pesmi, 21.30 Tamburice — Zagreb: 20. Igra, 20.30 Madrigalisti — Varšava: 21. Komorni koncert — Praga: 20. Igra — Bratislava: 20. Flahertove »Skušnjave sv. Antona« — 21. Simf. koncert, 22.15 Ital. glasba — Sofija: 19.30 Simf. koncert — Budimpešta: 20.15 Orkestr. koncert, 22. Klavir, 23. Ciganski orkester — Trst-Milan: 17.15 Vok. koncert, 21. Igra, 22.30 Planino — Rim-Bar: 21. Wagnerjeva opera »Walkira« — Florenca: 20.30 Leharjev večer — Bero. Münster: 19.50 Zabav. koncert — Strassbourg: 20. Narodna glasba, 21.45 Komorni koncert — Bukarešta: 19.40 Simf. koncert, 21.40 Plesna glasba, 22.30 Romun. glasba — Horthy: 20. Orkestr. koncert, 22.15 Glasbena slika.

Naročajte Slovenski dom!



Takale je olimpijska pošta v finski prestolnici Helsinkih. Vse je pripravljeno za olimpijske igre, toda kakor kaže ne pošta, ne kaj drugega ne bo moglo služiti svojemu namenu.

Lozje Pajtlar:

BEG IZ TUJSKE LEGIJE

Nikče ni pričakoval kakega iznenađenja, zato tudi straže niso bile toliko čuječe in so iz utrujenosti večinoma dremale, kar je bilo tudi razumljivo. Vsi smo že trdo spali pod jasnimi puščavskimi zvezdami, ko nas je okrog polnoči nenadoma vzdramil strel.

Napol zaspani še smo planili k zidu, vendar jih je bilo že nekaj ranjenih, o čemer so pričali kriki, ki sem jih slišal iz tabora. Zadetki so bili od Arabcev, ki so neoprenehoma streljali kar na slepo srečo v tabor.

Začelo se je beganje po temnem taboru. V temo so svetili samo kratki bliski na bregu — tam so streljali Arabci.

»Tireurji h strojnicam!« so vpili seržani.

Po tem povelju je brž nastal v taboru red, vedeli smo, kaj naj delamo. »Tireurji« smo razpostavili strojnice in začeli s silnim ognjem, dokler nismo Arabcev prepodili v toliko daljavo, da nam strelji niso bili več nevarni.

Ker je bila noč zelo temna, jih nismo zasledovali. Spustili smo samo nekaj raketa v zrak in oddali še nekaj snopov strelcev za njimi.

Ko smo izstrelili ravno dva nabojnika, smo z ognjem prenehali. Ko so zopet spustili v zrak nekaj raketa, je dal komandant povelje, naj tireurji prenehajo z ognjem in da strelja samo pehota za posameznimi Arabci, ki še niso hoteli bežati.

Toda že čez malo časa je zapovedal, naj tudi ti ustavijo ogenj, ker so se Arabci že vsi umaknili.

Te noči nas niso prišli več nadlegovati. Drugo jutro smo pa vendar našli dva stražnika umorjena, puška in streliško sta jima bila odvezta. Poleg tega smo imeli šest ranjenih, med njimi je bil eden smrtno nevarno. Ta je zvečer postal žrtev ran. Ko je umiral, je tako vpil, da so nam silile solze v oči. Bil je še mlad, od kdo ve kod...

Vse druge ranjence je prevzel v oskrbo zdravnik s sanitcem, ki je imel v sredi taborišča svojo ambulanco, varno pred vsakimi, še tako ostrimi strelji Arabcev.

Ko je komandant izvedel, da sta dva stražnika umorjena in da sta jima zmanjkali tudi puški, je začel strahovito besneti in preklinjati, da sploh ne zaslužimo, da nosimo ime vojak. Tulil je:

»Vsem naj vratove porežejo, če ste taki tepci, da spite na straži pred takim zločivim sovražnikom.«

Zaradi nočnega napada smo zopet začeli utrjevati zid.

Ko smo ob dveh popoldne zid dogradili dovolj visoko, smo delo končali in dobili kosilo. Tokrat smo dobili malo več hrane, a bila je že zadnja zaloga živeža.

Čakali smo, kdaj bomo dobili ojačenje v moštvo in v hrani. Castniki so pravili, da mora priti vsak čas, a ga ni in ni hotelo biti, tako da se nas je polasčala že skrb.

Ko se je popoldne nagnilo, je prišlo povelje, naj se pripravimo za pogreb padlih tovarišev.

Zbrali smo se v vojni opravi sredi tabora, kjer je bil narejen nekaj oder iz kamenja. Na kamenje so bili zložili puške, nanje so položili trupla pokojnih tovarišev. Glave so jim zakrili z belimi oglavniki, tako da ni bilo videti poorneli, okrvavljenih obrazov. Na prsi so jim položili čelade in droban križec, zvezan iz dveh kosov dračja.

Ko je prišel poveljnik s častniki, je komandiral pozor. Izkazali smo čast štirim možem, ki so zdaj ležali pod ugašajočim afriškim nebom, kamor jih je bilo prignalo kdove kakšno naključje. Zdaj je bilo njihove zbegane poti konec, našli so tisti kraj, kjer se človek edino umiri in spokoji, našli so prostor, ki zadostuje vsakomur za večno.

Po kratkem molku so častniki po-

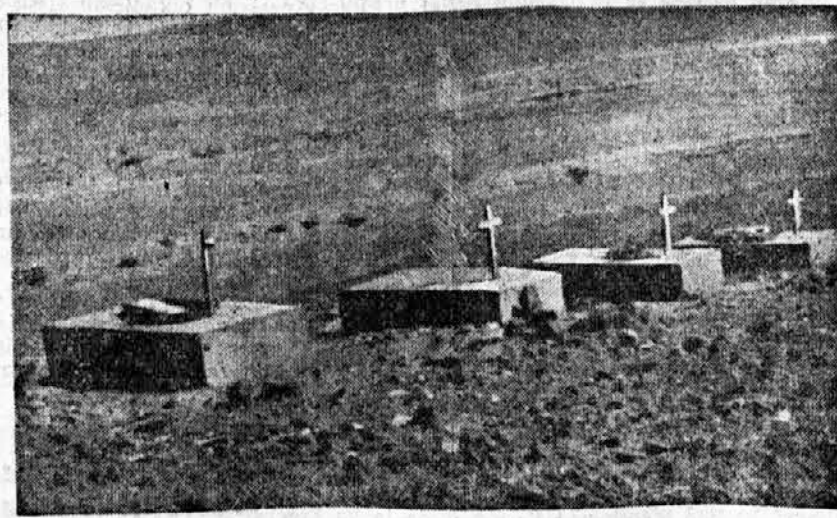
zdravili mrtve, mi pa smo jim izstrelili v čast tri salve. Naš zadnji pozdrav tovarišem, ki so odšli, je dolgo, žalostno odmeval od daljnega gorovja. Beli golobi so se od nekod oglasili, se odtrgali od sten in radovedno zakrožili nad nami kakor daljine, bele želje, ki so jih poslali mrtvim tovarišem njihovi ljubi.

Potem je bataljon defilirал mimo trupel. Saperji so jih prišli, jih zavili v šotorovino, potem pa jih odnesli iz tabora. Zagrebli so jih v plitve jame —

bilo je konec trudnega, pisanega, veselega in žalostnega legionarskega življenja.

Kamnoseki, ki smo jih imeli v taboru precej, so drugi dan obdelali štiri skale, jih zavalili na grob in vanje zatakneli droban križ.

Štirje beli kamni, štirje drobni križi, suh okoren venec iz puščavskega osata — to je bilo vse, kar je govorilo o štirih življenjih, ki jih je prignalo s štirih vetrov sveta sem, kjer se je v jasni noči sklenila njihova pot...



Štirje beli kamni, štirje drobni križi — to je bilo vse...